

njavaju tekst, neophodno potrebne, jer bi bez njega mnoge stvari ostale čitaocu nejasne, te bi od toga štetovalo razumijevanje teksta.

Općenito se može reći za knjigu, da je vrlo lijepo priređena i uređena. Napisana je pregledno i jasno. Jasnoći pridonose i razne vrste tiskarskih slova: osnovni tekst otisnut je borgisom, uvodi u neke članke, međutekstovi i bilješke petitom. Tiskarskih grešaka gotovo i nema. Slike su lijepe naročito crteži, i što je najvažnije, strogo su u vezi s tekstom. U indeksu se nalaze i naznake stranica i članaka, što je vrlo praktično. Već sam u početku svog prikaza govorila o vrijednosti knjige. Također, kad sam govorila pojedinačno o oba dijela knjige, isticala sam njihovu vrijednost i značenje, a sad imam samo još dodati to, da bi bilo vrlo dobro, kad bi se priredilo još nekoliko takvih knjiga s izvancima iz najboljih djela klasične starine, da se time pruži prilika i onoj školskoj omladini, koja ne uči klasičku filologiju, — ona se uči samo u dvije klasičke gimnazije na području Narodne Republike Hrvatske, — da uđe bar donekle u klasičnu starinu pomoću takvih djeja.

Ivka Fabijanić-Šiprek, Bjelovar

DAUZAT ALBERT, *L'Europe linguistique*. Paris, Payot, 1953³; in 8°, 239 str.

Mada pisac u predgovoru ove knjige kaže da želi samo da pruži sliku jezičkih prilika u Evropi kakve su one danas, posle drugog svetskog rata, tj. da da kao neku dopunu knjizi A. Meilleta, *Les langues de l'Europe*, na čije drugo izdanje godine 1928 upućuje u pogledu teorija o obrazovanju i evoluciji jezika, ipak je posvetio gotovo polovinu svoga rada opštim pitanjima o odnosu jezika i rase, religije, nacionalnosti, civilizacije, geografskih prilika, problemima razvitka jezičkih grupa, uticaja iščezlih supstratnih govora. O svemu tome govori samo u opštim potezima, ali znatno iscrpniji nije ni u drugom delu knjige, koji ocrtava jezičke prilike po pojedinim evropskim državama uzimajući u obzir najmlađe ratne i poratne promene i pomeranja, iako ne uvek potpuno i verno, što opravdava činjenica da još nisu po svim evropskim zemljama izvršena statistička ispitivanja.

Da bi svoj cilj postigao pisac je morao znatno da dopuni i izmeni prvo izdanje knjige, koje je izašlo uoči rata, 1940 godine. Pri tom poslu on nije uvek obratio punu pažnju na ispravku i dopunu opštih bibliografskih podataka, koje donosi na kraju svakog poglavlja, tako da čak i u spisku sopstvenih radova navodi peto izdanje svoga Etimološkog rečnika francuskog jezika, koji je već 1949 štampan u desetom. Nešto potpunija i svestranija bibliografija bi dobro došla.

Govoreći o mediteranskim govorima pre Grka i Italika i o prapostojbini i migracijama indoevropskih plemena A. Dauzat iznosi shvaćanja koja je zastupao i A. Meillet. Za njega su prvi Indoevropljani na Mediteranu Grci, a pre ovih on tu nalazi iberско-etrursko-egejsku jezičku grupu, čijim članovima pripisuje položaj između indoevropskih i semitskih jezika. On ovo svoje shvaćanje donosi kao potpuno i nepobitno dokazano ne obazire se na suprotna mišljenja, niti navodi novija dela, koja ova još uvek nepotpuno rešena pitanja posmatraju na drugi način. Od nemačkih je stručnjaka naveden veoma mali broj. Čudno je, na primer, da, govoreći o najstarijim supstratnim jezicima i njihovom otkrivanju pomoću geografskih naziva, naročito hidronima, koji, budući da su se najstarija naselja svakako držala reka, pružaju mnogobrojna svedočanstva o prostiranju tih govora, pisac ne pominje radove koje je poslednjih godina posvetio upravo ovima H. Krahe.

U pogledu polazne tačke keltske ekspanzije pisac se drži H. Huberta (*Les Celtes* 1932), koji ovu lokalizuje na jugu Nemačke i u Austriji. Zatim nabraja neke od keltizama koje pokazuje fonetika i morfologija francuskog jezika. Samo najopštije podatke donosi o baltskim jezicima, albanskom i ciganskom. U kratkim potezima sledi razvoj grčkoga od nje-

gove pojave do modernog jezika, latinskog od plemenskog govora basena donjeg Tibra do njegovih savremenih izdanaka, razvitak germanskih, slovenskih, ugro-finskih, tursko-tatarskih govora.

U drugom delu posebno je pažljivo obrađena Francuska sa njenim govovima, dok se ostalim zemljama i njihovim jezicima poklanja nešto manje prostora i pažnje. Najzad pisac iznosi svoja shvatanja o internacionalnom jeziku i o jezičkoj budućnosti Evrope. Njegov je predlog da se je jednim internacionalnim dogovorom odrede veliki evropski jezici na koje će se prevoditi pojedine grane naučne literature, da bi naučnici mogli da se ograniče na učenje jednog stranog jezika koji bi im omogućio da se upoznaju sa svom njima potrebnom stručnom literaturom i sporazumevanje sa kolegama iz iste struke.

A. Dauzat oštro istupa protiv težnje, čiji je razvitak u vezi sa ratovima i osamostaljenjem kulturnog života kod naroda koji govore neki od manje rasprostranjenih jezika, da se iz rečnika eliminišu strani izrazi i zamene novostvorenim, domaćim. On kao da u toj težnji vidi neku vrstu kočenja jezičkog razvitka koji, po njemu, ide samo u pravcu sve veće internacionalizacije. Ovaj ga je njegov stav verovatno naveo da već u predgovoru zažali za Austro-Ugarskom i njenim jezičkim i kulturnim monopolom. On smatra iluzornom jezičku samostalnost „jezičkih manjina“ kako on naziva zemlje koje su raspadom Austro-Ugarske dobile svoju samostalnost.

Opis jezičkih prilika u našoj zemlji očigledno nije dobio nov oblik u ovom izdanju, već su unete samo neke dopune. Tako pisac govori o školstvu u vezi sa nacionalnim manjinama pa primećuje: Les Macédonien réclament pour eux l'application du régime des minorités ethniques. Ovakva, u najmanju ruku čudna, neobaveštenost ili nepažnja iznenađuje u delu jednog poznatog stručnjaka.

Ipak, kako su u knjizi korišćeni i najnoviji statistički podaci, kako u njoj nalazimo i nekoliko novih lingvističkih karata, informacije koje ona pruža veoma su značajne.

M. Flašar, Beograd.

E. SAPIR, *Selected writings of Edward Sapir in language, culture and personality*. Edited by D. G. Mandelbaum. Berkeley and Los Angeles, University of California Press, 1952²; in -8°, XV+617 str.

Izbor iz spisa velikog američkog lingviniste E. Sapiro, prvi put objavljen pod gornjim naslovom 1949 g., pruža sliku mnogostranosti i obilja, stručnosti i stilskog majstorstva ovoga naučnika, koji je u čitavom svom obimnom delu, polazeći ponajviše od analize jezičkog izraza, gledao prvenstveno da otkrije veze između jezika i njegove socijalne pozadine, veze jezika i kulture, dok je sa druge strane davao i odlične studije jezičke analize i deskripcije. U bibliografiji na kraju knjige, pored spisa iz lingvistike, koji zadiru u problematiku istorije i kulture naroda, takvih koji su od značaja za antropologiju, pored književnih i muzičkih kritika, na'azimo i velik broj pesama. Neki od tih radova objavljeni su posle smrti pisca (g. 1939), a njegova zaostavština u radovima još nije sva publikovana.

U uvodu izdavač daje životopis E. Sapiro iz koga se, pored opštih podataka, vidi i njegova uloga inspiratora jezičkih ispitivanja u Americi.

Radovi su, kako i naslov pokazuje, podeljeni na tri velike grupe, a ove opet na manje koje sadrže članke bliske po sadržaju. Naslov je preuzet iz jedne ranije publikacije, zbornika radova u čast Sapirovu koji su 1941 g. izdali njegovi učenici.

Prvi deo knjige sadrži članke posvećene jezičkim studijama i govoru o jezičkoj prirodi uopšte i društvenom značaju jezika, o govorima severnoameričkih Indijanaca, o semitskim i indoevropskim jezicima. Pred svakom grupom članaka je kratak izdavačev uvod sa podacima o vremenskom redosledu radova i razvitku u piščevim gledištima.

Gde je reč o jeziku kao sistemu naročito je izraženo piščevo shvatanje jezika kao savršenog sretstva izražavanja i izmenjivanja misli i utisaka. On teoriski dopušta mogućnost postojanja kinetičkog govora, ali